

„RADIKALSKI GLASNIK“, št. 3. Službena obvestila Nar. rad. stranke za Slovenijo.

Slovenski Radikali — Stojanu Protiću.

Visokospoštovani gospod!

Nenadna in nagla smrt Vašega g. Očeta, velikega sina naše očetnjave in naroda našega, je globoko dirnila tudi nas slovenske radikale, kateri smo Njega osobito cenili in čislali. Njegov bistri um ter široki politični horizont nam je bil čvrsto jamstvo, da dovede naša stranka državo in narod k boljši bodočnosti.

Zgubili smo ga tedaj, ko smo ga najbolj potrebovali.

Mi smo Vašega g. Očeta visoko cenili kot velikega in dalekovidnega državnika jednako kakor smo ga čislali in cenili kot iskrenega in zasluženega radikala.

Z svojim plodonosnim delovanjem je Vaš g. Oče, mogoče najboljši od vseh državnikov, pokazal veliko in pravo razumevanje za vse kraje naše obširne kraljevine — pokazal je veliko ljubezen za vse dele našega naroda, a osobito tudi za nas Slovence, vsled česar smo mu dolžni visoko priznanje globoke hvaležnosti.

Z najvišjo pijeteto do Vašega g. Očeta, čast nam je v imenu vseh radikalov Slovenije, izraziti Vam, spoštovani gospod doktor, to priznanje z istočasno prošnjo, da sprejmete naše iskreno sočutje za bol, katera je zadela Vas in Vašo spoštovano rodbino z Njegovo nenadno smrtjo.

Ta iskrena solza slovenskih radikalov naj kane na sveti grob našega velikega Stojana.

Čast in slava Njegovemu imenu, a mir Njegovi veliki duši!

V Ljubljani, 30. oktobra 1923.

Za akcijski odbor NRS

Sekretar:

Ljubo D. Jurković, l. r.

Za predsednika:

Vl. Franke, l. r.

Zdravom politikom — boljoj budućnosti.

O potrebi političkog vaspitanja.

Posvećeno velikom državniku — radikalnom prvaku — Stojanu Protiću.

Skoro do jučerašnjeg dana cio je naš narod živio u ropstvu. Jedan dio robovao je Turcima, ili se je borio protiv njih, a drugi je robovao Austro-Ugarskoj Monarhiji. Ni u jednoj od tih država naš narod nije uživao nikakove političke slobode ni narodna prava. Sve energije našega naroda bile su utrošene u borbi za samoodržanje ili, pak, u korist neprijatelja naše slobode i našeg napredka. Po sebi se razume, da se u tim i takovim prilikama naš narod nije mogao da politički vaspita i emancipuje.

Kad je toga što kod nas nije bilo pravo političkog vaspitanja, nije bilo pravo političkog života; kod nas se nisu mogli, da vide uspeši prave narodne politike, politike u pravom modernom smislu te reči. Sva se je naša politika sastojala u tome, kako ćemo se očuvati od navala mnogobrojnih neprijatelja; kako ćemo očuvati svoje narodne običaje i osobine itd.

Da se je naš narod do danas uzdržao, da nije klonuo, i da je tešku i neravnu borbu sa mnogo većim neprijateljem uzdržao do kraja, treba da zahvalimo elementarnoj snazi našeg naroda i njegovoj svesti, ili, bolje, njegovoj podsvesti, i nikom drugom. Svi naši veliki ljudi mislili su, i donekle radili, da se naš narod uzdrži u životu, ali oni se realnom politikom nisu nikad bavili, niti su se mogli da bave, jer je bilo postavljeno u pitanje i samo narodno postojanje.

Nije čudo, dakle, da se kod nas nije razvio pravi politički život, koji bi već sada, odmah u početku, omogućio normalni život našeg mladog parlamentarizma. A osobito mi »prečani«, kako nas braća Srbijanci vole da zovu, vrlo dobro znamo, i otvoreno treba, da to priznamo, da nismo vešti u političkim stvarima.

U našoj mladjoj Kraljevini jedino su vešti politički braća Srbijanci. Hvala političkoj slobodi, koju su krvavo izvojevali i uzdržali, Srbijanci su se politički vaspitali i dali su dovoljno dokaza o svojim velikim političkim sposobnostima. Pravi politički parlamentarni život u Srbiji započeo je otprilike pedesetak godina, i u kratko doba političkog razvoja i života urodio je, tek početkom ovog veka, tako velikim političkim uspesima, da se čovek prosto mora da čudi!

Odmah u početku političkog života naše mlade Kraljevine braća Srbijanci opazili su kako smo mi »prečani« politički dizorientirani i nevaspitani, pa su sve srbijanske stranke počele, da šire svoja politička načela po svim delovima naše Kraljevine, i da svuda prošire delovanje svojih organizovanih politič-

kih stranaka. Interesantno je, da su sve srbijanske stranke otvorile vrata svim državljanima Kraljevine; to su učinili srbijanski zemljoradnici, republikanci, radikali i demokrate (koji su izašli iz bivših naprednjaka, liberala i radikalnih samostalaca), a da o socialističkim strankama i ne govorimo. Za sve srbijanske stranke pitanje državnog i narodnog jedinstva bilo je izvan svake diskusije, i to odmah u početku; to su za njih stvari koje se i po sebi razume.

»Prečani«, pak, počeli su se grupišu na jednoj sasvim različitoj bazi od braće Srbijanaca; oni, u koliko se nisu pridružili srbijanskim partijama, grupisali su se na osnovi a) vere, b) plemenskog separatizma, koji neće ovu i ovakovu državu, c) klasne borbe, i d) nacionalnog unitarizma (na ovoj poslednjoj osnovi grupisale su se neke nove političke grupacije, kakovih nigde u svetu nema, a koje nisu htele da prime karakter običnih političkih stranaka, nego koje su fantazirale o nekim vanstranačkim ili nadstranačkim organizmima, koji bi se bavili čisto političkim pitanjima i koji bi, čak, rukovodili našom politikom).

Razlike između pojedinih »prečanskih« političkih grupacija sastojale se, u glavnom, u jednom više opšte kulturno-nacionalnom pitanju, nego u jednom čisto političkom pitanju. Da budem jasniji; naše se »stranke« dele po tome, kako koja svata narodno jedinstvo; — pitanje, koje su Srbijanci akceptovali bez mnogo razmišljanja i diskutovanja. Prama tome naše se stranke dele u dve glavne grupe; ona, koja drži, da su Srbi, Hrvati i Slovenci tri posebna naroda, koji treba, da se razvijaju svak svojim posebnim životom, i ona grupa, koja, naprotiv, drži, da su Srbi, Hrvati i Slovenci jedan etnički jedinstven narod, koji treba, da zajednički živi itd. Idejne političke i programatičke razlike između pojedinih političkih stranaka za »prečane« kao da nisu od velike važnosti; one dolaze tek u treći i četvrti red.

Da se kod nas ne vodi osobita računa o političkim načelima dokazuje fakat, da kod nas ljudi (pa i vrlo ozbiljni) vrlo lako menjaju političke stranke; za njih je glavno merilo, dali je dotična stranka za ili protiv narodnog jedinstva.

Radi te velike i bitne razlike u motivima političkog grupisanja između jednih i drugih, razumljivo je, da je nastao nekakav nesporazum sa obih strana. Radi toga Srbijanci nisu naišli kod »prečana« na onaj odaziv i razumevanje kakovom su se oni opravdano nadali. Tome su krivi, razume se, razni razlozi; imade krivice na jednoj i na drugoj strani.

»Prečani« (upotrebljavam ovo ime ma koliko ono danas i ne imalo smisla),

a osobito Hrvati i Slovenci, pokazali su jedno čisto nerazumljivo i sasima neopravdano nepoverenje prema Srbijancima; nepoverenje, koje je više puta bilo pomešano sa silnom mržnjom na sve, što je srpsko.

Braća Srbijanci, pak, nisu se potrudili, da malo bolje prouče »prečanske« prilike; oni nisu (u interesu stvari) to treba otvoreno konstatovati) pokazali dovoljno razumevanja za »prečanske« stvari; oni nisu vodili računa o našem političkom detinjstvu, o našim političkim navikama, i, u opšte, oni nisu vodili naročitog računa o našim osetljivostima, koje su više manje opravdane itd. Srbijanci su, i to treba priznati, odmah videli, da od »prečana« nemadu nikakove ili vrlo male koristi, pa su nas prosto ignorisali i uklonili, to su jednako »prečanske« Srbe, kao i Hrvate i Slovence.

Moguće, da je to donekle potrebno dok se naše prilike malo bolje konsoliduju, jednako u vanjskoj kao i unutrašnjoj politici, ali to nesme, da bude pravilo. Mi vrlo dobro znamo, da je država živi organizam, koji ne može, da čeka; mi znamo, da državni brod treba terati napred, i da ga se ne može pustiti bez kormilara niti za jedan trenutak; država ne može, da čeka dok se mi naučimo politici, to je istina. Ali mi svi treba da učimo stajati na krmilu, a u tom teškom poslu treba, da nas uče vredniji i iskusniji ljudi, kakovih imadu dosta braća Srbijanci.

Razumljivo je, da braća Srbijanci, vodeći sami upravu i politiku cele zemlje; kako je to pametno opažao veliki državnik i radikalni prvak blagopodživši Stojan Protić; a ne poznavajući dobro prilike i običaje u »prečanskim« predelima, počinili su masu većih i manjih grešaka; ali grešaka, koje nisu nikad tako velike, da se ne dađu popraviti i ukloniti sa malo dobre volje. Jasno je, da se u ovakovim prilikama pojavljuju ljudi, koji izrabljuju zgodan trenutak za svoje lične prohteve: To je jedan od razloga korupcije, koja se apsolutno više ne može da trpi, i od koje boluju sve stranke bez razlike. I u našoj partiji, mi to sa bolom u srcu konstatujemo, imade mnogo toga što ne valja; skrajni je čas, da se tome učini kraj, da se željeznom metlom uklone bez razlike svi oni, koji štete ugledu i imenu naše stranke; — one stranke, koje imade najviše zasluge za opštenarodno oslobodjenje i ujedinjenje. To stavljamo u dužnost i toplo na srce našim vođama. Nek uklone one, koji su kadri, da svojim postupcima okaljaju ono, što su oni teškom mukom i dugogodišnjom borbom stekli i izvojevali.

Ali da se vratimo započetom predmetu. Svim tim greškama Srbijanaca, krivi su i sami »prečani«, i to zato što oni prosto nisu hteli, da Srbijancima pomognu. Naročito braća Hrvati nisu nikako hteli, da svate Srbijance. Sve to je, kako se to po sebi razume, stvorilo stanovitno neraspoloženje na jednoj i na drugoj strani; neraspoloženje, koje se automatski od svog početka uvećava na jednoj i na drugoj strani.

Sem toga, i to treba da istaknemo, »prečani« bili su pod jakim uticajem duha austrijske politike, i radi toga naši se ljudi nisu mogli, da snadju u novoj političkoj situaciji; situaciji, koja je stvorena našim oslobodjenjem i ujedinjenjem sa Srbijom. Naročito »prečansko« činovništvo, koje upravlja državnim aparatom, i koje bi trebalo, da služi izvođenju vladine politike, da izvršava njen program rada, ne može da razume duh nove dobe, ne može, da vrši volju narodne politike.

Mnogi su razlozi, koji su otvorili svestrani nesporazum između »prečana« i braće Srbijanaca; to je predmet osobite studije. Ali sve jedno, taj »nesporazum« nije nikad tako velik i nesavladiv, da će se radi toga srušiti država i propasti sav narod, kako to misle mnogi malodušni i kratkovidni ljudi. Mi, istina, preživljavamo jednu krizu, ali mi smo u istoriji svojoj imali mnogo i mnogo težkih kriza, i naš zdravi narodni organizam, u čiju eruditivnu snagu ceo svet veruje, preboleti će i ovu današnju našu krizu, jednako kao što je preboleo Kosovo, Bregalnicu, Albaniju i toliko drugih kriza.

Malo dobre volje i trezvenosti sa strane »prečana«, a osobito braće Hrvata i Slovenaca, i malo više razumevanja sa strane braće Srbijanaca, pa će se sve brzo i lako da popraviti. Naš narod je toliko puta dao vidna dokaza, da za njega u svetu nema teškoće, koju ne bi dobrom voljom svladao.

Neka nas braća Srbijanci nauče politici, neka nas politički vaspitaju, a mi ih slušajmo i verujmo im, jer jedino tako moći ćemo, da lečimo mnoge rane, od kojih bolujemo svi skupa. Treba nam političkog vaspitanja!

Ljubo D. Jurković.

Navodila za organizaciju Srezkih Radikalnih odborov.

V svakom političnem srezu se ustanovi Srezki radikalni Odbor. Sedež ima v mestu sresa. —

Člani Srezkega Odbora so ti-le: a) predsedniki in podpredsedniki vseh okr. odborov dotičnega sresa, ter b) radikalni poslanci dotičnega sresa.

Srezki Odbor se ustanovi tako-le:

Predsednik Krajevnega Odbora one občine, v kateri se nahaja srezko mesto, povabi vse poslance, predsednike in podpredsednike vseh krajevnih odborov dotičnega sresa na prvo sejo. V tej seji se konstituira Srezki Odbor izvolivši izmed članov Odbora: a) predsednika, b) podpredsednika, tajnika in blagajnika.

Srezki Odbor izvoli iz svoje srede delegata za Zemaljsko Skupščino Radikalne Stranke, katera je najvišja strankina oblast in katera se sklicuje vsako četrto leto. Ta delegat mora biti izvoljen na vsak način pred otvoritvijo Skupščine.

Sejo S. O. otvarja sklicatelj in jo vodi dokler se ne osnuje Srezki Odbor, ter jo preda predsedniku Srezkega Odbora.

Srezki Odbori se konstituiraajo vsako četrto leto po konstituiranju krajevnih Odborov.

V političnih srezih, kjer je samo ena občina, vrši krajevni odbor dotične občine tudi posle Srezkega Odbora.

Pred sejo mora se za Srezki Odbor preskrbeti

- a) knjige za zapisnike zborov ter sej S. O.
- b) knjige za seznam članom vsega sresa,
- c) knjige za popis vseh Krajevnih Odborov,
- d) knjige za poslovanje strankine blagajne.
- e) Zapisnik za prejeto in oddano pošto.

Vse knjige vodi tajnik Srezkega Odbora kakor tudi strankin arhiv. Samo posebi se razume, da blagajniško knjigo vodi blagajnik.

Konstituiranje Srezkega Odbora mora se zabeležiti v zapisnik, a prepis tega zapisnika se pošlje Glavnemu Odboru ter okrožnemu odboru.

Razventega mora se sestava Srezkega Odbora takoj objaviti potom glavnega strankinega organa.

Poslovanje Srezkega Odbora.

Srezki Odbor je odgovoren za svoje poslovanje samo okrožnemu ter Glavnemu Odboru.

Srezki Odbor obdržava seje redno koncem vsacega tretjega meseca, a po potrebi se morejo obdržati tudi večkrat.

Seje Srezkega Odbora sklicuje predsednik z posebnim pismom na vsak način vsaj pet dni pred dnevom seje. Vsi člani Srezkega Odbora morajo pravočasno javiti predsedniku, ako se ne morejo udeležiti seje.

Sklepne se seje ako je navzoča najmanj polovica vseh članov Srezkega Odbora. Vsako vprašanje se rešuje z večino navzočih članov.

V slučaju, da so glasovi jednako razdeljeni, odločuje stran, na kateri je predsednik.

Smatra se, da se z sklepi Srezkega Odbora strinjajo tudi vsi oni, kateri niso prišli na sejo.

Vsak sklep, katerega sprejme Srezki Odbor, mora biti zabeležen v zapisniku. V zapisnik mora biti zabeležen bts V zapisnik se mora zabeležiti tudi vse one člane, kateri niso prišli na sejo. — Zapisnik podpisajo vsi navzoči člani. — Vsi sklepi Srezkega Odbora se javljajo okrožnemu in Glavnemu odboru.

Srezki Odbor izvršuje sledeče posle:

- a) da se briga za organizacijo Krajevn. Odborov;
- b) da se briga za širenje stranke v srezu;
- c) da odstranjuje vzroke nesloge med člani stranke v srezu;
- d) da sklicuje srezke radikalne zboro;
- e) da izvršava sklepe Srezkih zborov;
- f) da skrbi za kandidacijo narodnih poslancev, kateri po sklepu Okrožnega Odbora, pripadajo dotičnemu srezu.
- g) da predloži kandidacijo poslancev Srezkemu Odboru.
- h) da izdaja naredbe in navodila Krajevnim Odborom, kako naj postopajo pri volitvah;
- i) da nadzoruje delovanje Krajevnih Odborov in vseh ustanov stranke v srezu;
- j) da se skrbi za dohodke blagajne Krajevnih Odborov;

k) da na koncu vsakega leta pošlje svojemu Okrožnemu Odboru in Glavnemu Odboru poročilo o svojem delovanju ter o stanju stranke ter o vseh važnih političnih pojavih v srezu.

Srezki Radikalni Zbor.

V svakem srezu, v katerem obstoji Srezki Odbor, obdržavajo se srezki Zbori. Te Zbore sklicujejo srezki Odbori po naredbi Glavnega Odbora ali kadar se zdi to potrebno Srezkim Odborom. Zbori se sklicujejo s posebnim oglasom, v katerem mora biti določen dnevni red.

Na Srezkem Zboru sodelujejo vsi člani stranke dotičnega Sresa. Kraj, v katerem se vrši Srezki Zbor določi Srezki Odbor.

Srezki Zbor otvarja predsed. Srezkega Odbora, priobčivši dnevni red Zbora. Ta dnevni red se ne more menjati na Zboru, pač pa se lahko dopolni z kakovo novo točko, ako to Zbor zahteva in sklene.

Kakor hitro se reši vprašanje dnevnega reda se preide k volitvi predsedstva Srezkega Zbora, katero obstoji iz:

- a) predsednik, b) dveh podpredsednikov, c) tajnika ter d) treh overovateljev zapisnika. —

Na to prevzame vodstvo Zbora izvoljeni predsednik ter se preide k zborovanju po določenem dnevnem redu.

Na teh zborih se sklepa z večino navzočih članov, ako bi se ne moglo odločiti z vslikom. Ako pa ne more predsednik ustanoviti na kateri strani je večina, pozove navzoča člana, da se razdelijo na dve strani in tako ustanovi večino. Sklepom večine Zbora se morajo vsi brezpogojno pokoriti.

Dolžnost predsednika je, da vsacega, ki bi oviral potek zborovanja po drugem opominu odstrani iz Zbora. V tem slučaju predlaga dotičnemu Krajevnemu Odboru, da se dotičnika izključi iz stranke.

Srezki Odbori odločajo o kandidaturi narodnih poslancev.

O delovanju Srezkega Zbora se vodi zapisnik, katerega mora podpisati predsedništvo Zbora ter izvoljeni overovatelji zapisnika. —

Vsi sklepi Srezkega Zbora se morajo vedno dostaviti Okrožnemu ter Glavnemu Odboru a to posebno tedaj ako gre za kandidacijo narodnih poslancev.

Vsem sklepom Srezkega Zbora se morajo pokoriti vsi radikali dotičnega sresa. Vsi sklepi o kandidaturi se morajo objaviti v glavnem organu stranke ter z posebnim razglasom na radikalne dotičnega sresa. —

Blagajna Srezkega Odbora.

Blagajna Srezkega Odbora sprejema dohodke:

- a) od vseh krajevnih Odborov eno tretjino druge polovice vseh dohodkov,
- b) od zabav in predavanj, katera prireja Srezki Odbor, ter
- c) od časopisov in knjig, ki jih eventualno izdaja Srezki Odbor.

Blagajne Srezkih Odborov pošljejo prvega januarja vsacega leta Glavnemu Odboru eno tretjino svoje gotovine za fond, s katerim se bode v Beogradu zgradil Radikalni Dom. Tudi Srezki Odbor priredi vsako leto zabavo v prid svoji blagajni. —

O tem, kako naj se porablja denar blagajne Srezkega Odbora, odločuje Odbor. —

Blagajnik Srezkega Odbora predloži koncem vsacega leta poročilo o stanju blagajne Srezkemu Odboru, kateri mu izroča za pravilne račune absolutorij. —

Srezki Odbor ima pravico, da vsak čas pregleda blagajno ter se prepriča o pravilnem poslovanju blagajnika. Z nevestnimi blagajniki se postopa na jednak način, kakor z blagajniki Krajevnih Odborov. —

V slučaju potrebe Glavni Odbor more pomagati blagajni Srezkega Odbora, jednako kakor mora Glavni Odbor zahtevati od blagajnika Srezkega Odbora pomoči.

Popravek.

Krajevni Odbori. V navodilih za organizacijo krajevnih Odborov rabili smo večkrat izraz »Mestni Odbori«; prosimo, da se to popravi, ter v bodoče za občinske radikalne odbore rabi stalno »Krajevni Radikalni Odbor v.....« (okrajšano: K. R. O.).

Širite Jutranje Novosti.

Objave.

Poziv!

Pozivamo vse naše pristaše, da se čimprej — po možnosti še tekom tega tedna — organizirajo v smislu navodil, ki smo jih objavili v »Radikalnem Glasniku« — »Jutranjih Novostih«. V to svrhu naj se v vseh okrajih, kjer se nahaja vsaj 10 naših pristašev, organizira krajevni odbor. Zeleni bi, da se izvrši ta organizacija na inicijativno naših pristašev. Nikdo naj se ne boji vstopiti v našo stranko; v stranko, po katere program in delu ter s pomočjo ogromnih žrtev najboljših sinov našega naroda se je ustvarila naša velika kraljevina. Nikdo naj se ne boji delovati v stranki, kateri je narad dal preko svojih narodnih zastopnikov v roke vlado in težko dolžnost, da organizira našo mlado kraljevino ter da ji izdela osnovne državne zakone. Nikdo naj se ne boji vstopiti v stranko, ki je edina sposobna, da pripelje ves narod iz težkega stanja, v katerem se nahaja. NRS je dokazala, da more potem svoj voditelj rešiti težka finančna vprašanja ter dovesti državo k napredku in blagostanju. Kdor deluje za jačanje in širjenje NRS, ta deluje za blagobit svojega mesta, svojega kraja, cele Slovenije in cele države.

Naprej v Narodno radikalno stranko! Moč politične stranke leži v njeni organizaciji, moč organizacije pa v disciplini in red, ki se morata uveljaviti v vseh organizacijah.

V našem listu doci vsak pristaša in član točno navodila, kako treba sprovesti organizacijo, kako se vpisujejo in sprejemajo člani, radi tega je potrebno, da se držijo točno teh navodil.

Ko bo organizacija izvedena, prosimo, da na naslov: »Akcijški odbor NRS v Ljubljani (poštni predal 106) pošljete poročilo po sledečem formulirju:

Vključni okraj:
Politični srez:
Krajevni radikalni odbor:

Na radikalnem zborovanju v
ki se je vršilo dne 1923, se je ustanovil krajevni radikalni odbor za občino

V smislu strankinega statuta izvoljeni odbor se je konstituiral na sledeči način:

Predsednik:
Podpredsednik:
Tajnik:

Blagajnik:
Odborniki (najmanj 1):

Ta krajevni radikalni odbor šteje do sedaj članov.

Za sprejemanje pošte je bil določen g. X. X. in se naj pošiljajo vsi dopisi na njegov naslov.

V dne 1923.
Tajnik: Predsednik:

Vsem članom!

Nove članske izkaznice (na modrem papirju z novo sliko našega šefa g. Nikole Pašića) so že dotiskane. — Vse stare izkaznice se morajo zamenjati z novimi izkaznicami, ker se odslej stare izkaznice ne bodo več uvaževale. — Radi tega pozivamo vse člane, da se vsakdo prijavi svojemu krajevnemu odboru, kateremu naj izroči staro in obenem zahteva novo izkaznico.

Nove izkaznice bodo dobili samo dotični krajevni odbori, ki so poslali Akcijškemu odboru spisek članov in prijavitelj konstituiranja odbora.

Vse izkaznice bodo numerirane in jih dobi vsak odbor samo toliko, kolikor jih dejansko potrebuje. Odbori morajo voditi natančno evidenco o članskih izkaznicah. Številka izkaznice vsakega člana mora biti zabeležena v spisku članov.

Pokreti NRS

Nar. Rad. klub Slovencev v Beogradu.

Sporazumno z Glavnim odborom narodno radikalne stranke v Beogradu ter z ozirom na neobhodno potrebo se je osnoval v Beogradu Narodni radikalni klub Slovencev, ki ima namen:

1. Med beograjskimi Slovenci zbirati pristaše Narodne radikalne stranke ter jih vpisovati v tukajšnje mestne organizacije.

2. Svojim pristašem, ki se osebno obrnejo v Beograd, dajati potrebna pojasnila ter se sploh zavzemati, da se prošnje in zadeve članov iz Slovenije hitro in po možnosti ugodno rešavajo.

3. Tukajšnjim interesentom dajati potrebne informacije o prilikah v Sloveniji.

4. V slučaju potrebe prožiti svojim pristašem trenutno gnotno pomoč.

Za predsednika kluba izbran je dr. Janko Šuman, predsednik Uprave za zaščito industrijske lastnine, za tajnika pa dr. Joža Ravnik, odvetnik v Beogradu.

Vse dopise je pošiljati na naslov društvenega tajnika, Beograd, Skopljska ulica 3-III, kjer je začasno tudi sedež kluba.

Mariborski ORO.

Srezki shod v Ptuj.

V nedeljo, dne 21. oktobra t. l. se je vršil ob veliki vdeležbi sreski shod v Društvenem Domu v Ptuj. Predsednik krajevne organizacije NRS v Ptuj g. Vučak je ob 11. uri predp. otvoril shod in pozdravil mariborske delegate gg. dr. Ravnika, dr. Rapoca, Janko Tavčarja in tajnika Janko Trošta ter podal besedo dr. Ravniku.

Dr. Ravnik je uvodoma omenil, da ga zelo veseli, ker je došlo na shod toliko radikalov in da se nahaja med zborovalci tudi duhovnik g. Kranjc, ki

Za vsako izkaznico bo plačati pristojbino, ki se bo določila naknadno.

Tudi nove pristopnice so dotiskane: samo te naj se uporabljajo v smislu navodil, priobčenih v »Radikalnem Glasniku«.

Tiskovine za seznam članov bodo dotiskane drugi teden. Pozivljamo vse strankine organizacije, da takoj zahtevajo potrebno število tiskovin.

Stroške za te tiskovine bodo morali poravnati obojni odbori.

Podpirajte naš tisk!

Apeliramo na vse naše trgovce in industrijalce, da objavljajo svoje inserate v »Jutranjih Novostih«, katere se od dne do dne vedno bolj širijo ter pridobivajo vedno večji ugled.

S pomočjo obširne in velike organizacije naše stranke čitajo se »Jutranje Novosti« v vseh krajih naše Kraljevine in raditega imajo inserati v našem listu prednost pred vsemi drugimi časopisi v Sloveniji.

Razen tega da je to v interesu trgovskih in industrijskih podjetij se z inseriranjem v našem listu podpira naš tisk kar je največja dolžnost vsakega našega člana.

Širite radikalni tisk!

Na »Jutranje Novosti« katere prinašajo v rubriki »Radikalni Glasnik« službene vesti in objave vseh organizacij NRS v Sloveniji bi morali biti naročeni vsi naši člani. Stavljajo se vsem strankinim organizacijam v dolžnost, da se pobrigajo za širjenje našega lista.

V vseh kavarnah, čitalnicah, društvih in brivnicah naj naši člani zahtevajo »Jutranje Novosti«.

Z širjenjem našega tiska se širi naše ideje ter se deluje za dobrobit naroda in države! V vsakem krajevnem odboru naj se ustanovi propagandna sekcija, katere naj se briga za širjenje našega tista. Te sekcije bi nabirale tudi mesečnino odnosno naročnino za »Jutranje Novosti« ter bi se v tem slučaju pripisani dobiček od nabiranja naročnine vložil v blaginjo odnosnega odbora.

Širite naš tisk, kateri vsakomur zraven tega ostalega, nudi zabavno čtivo in prinaša obči pregled razvoja vseh kulturnih, nacionalnih, političnih in znanstvenih vprašanj!

Opozorilo dopisnikom!

Dopisi, kateri so namenjeni za rubriko »Radikalni Glasnik« v »Jutranjih Novostih« morajo biti podpisani in označeni z žigom onega krajevnega odbora iz katerega pride dopis. Ponovno prosimo vse dopisnike, da se tega točno držijo, ker se drugače ne bomo ozirali na njihove dopise.

— Iz Trbovelj. Puškar Slavko, brivec, je izstopil iz stranke.

svoja izvajanja z dokazanim dejstvom, da je NRS stranka pozitivnega dela in da moramo taki stranki tudi zaupati, kajti le tedaj, ko bodejo stranko tvorili vsi Srbi, Hrvati in Slovenci, se le tedaj bo nastalo v državi blagostanje in zadovoljstvo. (Dolgotrajno ploskanje.)

V nato se razvito debato je najpoprej posegel g. dr. Mravljec z vprašanjem glede pakta z Nemci, kojemu je odgovoril g. dr. Ravnik ter pojasnil s številkami glede šolstva absurdnost takih trditev.

Tajnik g. Trošt je najpoprej obrazložil vzroke glede formacije samosrbske vlade, kojoj so zahtevali ravno Korošec in njegovi somišljeniki Radić in Spaho. To je pa eklatanten dokaz, da so ti gospodje imeli največje zaupanje in spoštovanje do NRS, iz koje je potem izšla samosrbska vlada, radi tega je pa dolžnost vseh Slovencev, da tudi oni zaupajo našim bratom Srbom in da pri vsaki priliki in povsod agitirajo, da se NRS uveljavi tudi v Sloveniji, da potom naših slovenskih poslancev stopi z brati Srbi v še ožji stik. Pozival je navzoče radikale, da se naročijo na radikalne časopise, da se s tem utrdijo v radikalnih idejah.

G. dr. Rapoc je obrazložil psihologijo Srbov s posebnim ozirom na Nemce in Madžare, kateri poslednji so bili vedno državotvorni element ter kot taki ovirali druge narode v svojih nacionalnih stremeljenjih. Psihologija srbskega naroda je bila do sedaj usmerjena vedno za ohranitev svojega naroda in taka politika je tudi realna, ki jo je sankcionirala svetovna vojna. (Živahno odobravanje.)

G. Janko Tavčar je z ozirom na nek medklic obrazložil težkoče, ki so do pred kratkim ovirale redno upravno delo v državi.

Ker se ni nihče več oglašil za besedo, je g. Vučak zaključil ob 1. uri pop. ta zelo zanimivi shod.

I. Radikalni zbor IV. mestnega okraja.

V petek, dne 26. oktobra t. l. se je vršil radikalni zbor za IV. mestni okraj v gostilni g. Dergasa na Koroški cesti v Mariboru. Predsednik pododbora g. Škof je zahvalil se za obilno vdeležbo konstatiral sklepčnost, otvoril ob 8. uri zvečer radikalni zbor.

G. Janko Trošt je podal zanimivo poročilo o delovanju organizacije NRS v tem okraju ter povdaril, da nikakor ne zaostaja za drugimi okraji. Zlasti je omenil časopisno gonjo proti NRS od strani klerikalcev, kar pomenja, da se nas bojijo. Nadaljeval je dnevnici reč g. Škof v nadpolurnem govoru obrazložil pomen, program in ideje NRS. V debato je nato posegel več članov ter vsestransko pripomoglo do popolnega razčiščenja narodnega radikalizma. Konečno so se izvršile volitve novega pododbora, ki je takoj sprejel v svoje roke nadaljnjo organizacijo tega okraja. D.

Zmagovito prodiranje NRS v Prekmurju.

Kakor že poročamo, je bil dne 24. t. m. v Dolnjem Lekošu zbor delegatov 32 prekmurških občin dolnjelendavskega okraja, ki so navdušeno sklenili, da osnujejo v Prekmurju trdno organizacijo NRS za Prekmurje. — Navzočih je bilo čez 300 ljudi iz vseh občin dolnjelendavskega okraja. Vse prebivalstvo, bodisi slovenske bodisi madjarske narodnosti, je z velikim navdušenjem sprejelo program NRS. Naše prekmursko ljudstvo ima mnogo bridkih izkušenj; bil je tu stari ma-

„Samouprava“ o Stojanu Protiću.

Smrt velikega državnika Stojana M. Protića je vzbudila po vsej kraljevini splošno sožalje. Pokojnik je bil priključen pri Srbih, Hrvatih in Slovencih in temu primerno ga slavi sedaj tudi vse jugoslovansko časopisje, brez razlike strank ali plemen. Pa tudi v inozemstvu je užival pokojni Protić veliko spoštovanje. Da bodo videli naši čitatelji, kako je jugoslovansko in inozemsko časopisje presodilo pomen in dela velikega državnika, hočemo v kratkem izveščku navesti nekatere pomembnejše časopisne glasove.

»Samouprava« je izšla v žalni obliki in je poveljevala Protićeve zasluge za narod in državo na uvodnem mestu ter na drugi strani v daljšem članku. Glavno službeno glasilo NRS piše med drugim sledeče: Naš narod in našo državo je doletela ogromna, nenadomestljiva izguba. Grešni in smrtni ljudje, četudi se bore in zavzemajo za svoja prepričanja, nimajo pravice soditi in presojati tuja prepričanja. Kajti ta prepričanja morejo biti sicer pogrešna, ali obenem tudi točna. Čas, ta najbolj poklicani sodnik, bo izrekel svojo nepreklicno sodbo. Za spomin in ime Stojana Protića bo imela NRS samo spomine priznanja in spoštovanja. Čepav se je v zadnjem času svojega delovanja

djarski režim, ki je tlačil ljudstvo. Bil je tu režim grofa Karolyja, ki ni bil nič boljši, potem so prišli boljševiki, ki so hoteli ljudstvo popolnoma oplentiti in mučiti in končno je prišlo jugoslovansko osvobodjenje. In vse to se je zgodilo v tako kratkem času, da je postalo naše nešolano in priprosto ljudstvo popolnoma zbegano. Prišli so potem še različni demagogi in politični pustolovci, ki so skrbeli, da je ljudstvo izgubilo še tisto malo orientacije in razsodnosti, ki mu je po tolikih zmešnjavah ostala. V takem položaju ni čudno, da je naše verno ljudstvo nasledlo klerikalnem konjunkturizmu, ki so ga strašili s peklom in večnim trpljenjem ako se voli edino zveličavne klerikalne stranke. Nasprotno so pa v svoji vernosti še naivno ljudstvo z obetanjem večnega nebeskega veselja pridobili za to, da vrže svojo kroglico v škrinjico, označeno s križem.

Veliko zmedo je porabil Radić in poslal k nam svoje agitatorje; ti so se pojavili v velikih masah v pozni in mazičnem glasom apostolov, ter glasili ljudstvu evangelij sreče in odrešenja, ako voli Radićevce. Zbegano in zmuceno ljudstvo je, kakor deloma nebeski sreči klerikalcev, nasledlo tudi deloma zemeljskemu raju Radića in poleg dveh klerikalnih poslancev je bil izvoljen kot tretji Radićevce. In po volitvah? Klerikalci so v stalni opoziciji, radićevci pa sploh ne gredo v parlament. In sedaj je nastal položaj, da je naše mnogo pretrpelo in zaščite potrebno ljudstvo ostalo brez parlamentarnega zastopstva in tako tudi brez branitelja in zaščitnika. Iz tega je nastal za nas tako neugoden položaj, da je ljudstvo uvidelo nujno potrebo njega spremembe. In kam se naj obrne v Jugoslaviji brambe, zagovora in zaščite potrebni pomoči, ako ne k NRS? — Ljudstvo je to uvidelo in rezultat trimesečnega naporega dela dobromiselnih in blagor ljudstva iskajočih voditeljev prekmurskega ljudstva je impozantno razvite prapora NRS v Doljem Lekošu dne 24. t. m. Organizacija stranke se razvija v nenavadno naglem tempu. Tekom par dni je tudi formalno pristopilo v stranko in vplačalo članarino čez 4000 ljudi. To so samo volilci, katerih mnenje je pri ev. izražanju prepričanja ljudstva odločilno. Do dovršitve organiziranja bo v Prekmurju minimalno 12.000 članov NRS, ki bodo vsi oddali glas tej stranki, ki širokogrudno sprejme v svoje varstvo in brambo vse pomoči in zaščite potrebne.

Nenadni razvoj NRS v Prekmurju je mnogim nasprotnikom zapri sapo in so na delu, da preprečijo ta z elementarno silo se razvijajoči pokret. Toda naše ljudstvo je že dobilo toliko bridkih izkušenj, da stoji neomajano pri stranki, katero si je sedaj izbralo in se ne bo dalo preslepiti z nikakoli demagogijo političnih utilitaristov. Upamo in smo trdno prepričani, da bo stranka honorirala naše zaupanje in nam bo v skrajnih mejah možnosti nudila svojo pomoč in zaščito!

— *Tednik NRS za Prekmurje se snuje in je v vprašanje kratkega časa, da prične izhajati; pisan bo v slovenskem prekmurskem narečju in v madjarščini. Z ozirom na veliki obseg tuk. NRS. se odpira temu listu lepa bodočnost.*

S. R. O. Laško nam poroča: V sled dobijenih informacij, iz katerih je razvidno delo gosp. Štefanovića, je srezki odbor za srez Laško soglasno sklenil pretrgati z imenovanim vse vezi.

V Trbovljah, 24. oktobra 1923.

Za srezki odbor NRS Laško:

Koren, t. č. predsednik.

Naš tisk.

in življenja odvojil od nje v zelo važnem vprašanju temeljne ureditve države, stranka vendar nikoli ne bo pozabila, da je bil Stojan Protić ponos in zaupanje stranke: bil je njena politična vest. Stojan je bil budni čuvár najresnejših in najvažnejših narodnih interesov in služil je samo tem interesom. Radi vseh teh veličin je pokojni Stojan zaslužil nesmrtnost, v katero sedaj odhaja. Njegovo življenje je bilo življenje silnega, prepričanega borca za narodno blagostanje, borca, ki se nikdar ni plašil posledic, ki bi mu jih prinašala ta borba. Zgodovina njegovega življenja je zgodovina naše države v zadnjih štiridesetih letih...

»Radikalni Glasnik« kakor tudi rubrika »NRS« v »Jutranjih Novostih« mora vsaka strankina organizacija hraniti v društvenem arhivu ter se mora prečitati v prvi seji strankine organizacije, katere se vrši po njegovi publikaciji. — Na ta način mislimo, bodo vsaj vsi odborniki odveščeni v vseh zadevah stranke, o katerih naj informirajo vse člane stranke, kateri nimajo prilike redno čitati časopise.

Vsak dopis, objava in poročilo mora biti podpisan od ondotnega mestnega odbora. Nepravilno podpisani dopisi se ne bodo vpoštevali ter se bodo vrnili na pristojno odobritev.

RADIKALI! Vsa član naj si šteje v svojo sveto dolžnost dejansko podpirati gibanje stranke. Agitirajte za našo stvar, širite med svojimi tovariši naš tisk! Vsakdo naj bode naročen na »Jutranje Novosti« ter naj pridno zasleduje navodila in objave stranke, katere prinaša »Radikalni Glasnik« odnosno »Jutranje Novosti« pod posebno rubriko.

Dopiši iz Kranjske gore.

† M. Razinger. V Podkorenu je umrl 27. okt. o. l. uradnik cementne tovarne v Mojstrani g. Maks Razinger, najstarejši član naše stranke. Bil je pri kronanju kralja Petra v Beogradu. Avstrijske oblasti so ga strogo preganjale ter mu zaplenile v začetku svetovne vojne vse iz Beograda prinesene slike. Bil je zaveden jugoslovanski državlján. Blagmu bodi spomin!

Čudne razmere v Zagorskih rudnikih Trboveljske družbe.

Iz Zagorja nam prihajajo pritožbe, da se v premogokopnih rudnikih Trboveljske družbe preganja, zapostavlja in šikanira tamkajšnje delavce. Vse to se izvršuje po nekem določenem načrtu, a osobito se preganja delavce, kateri so organizirani v NRS. Pri tem preganjanju se odlikujejo nižji uradniki med katerimi osobito neki F... z R... Naša stranka se je pobrigala, da nabere vse konkretne podatke in da vzame v zaščito naše pristaše. Medtem pa se je Akcijški Odbor v Ljubljani obrnil na upravo Trboveljske premogokopne družbe, da napravi red v rudnikih, ter da pusti delavce v miru, da postopa napram njim pravično, v smislu zakona in reda, kateri velja za rudnike. Naša stranka ne bo nikoli dopustila, da se preganjajo delavci v vršenju svojega težkega posla. Ona bode vedno gledala nato, da se z delavci postopa tako, kakor je treba, ter bode porabila moč svoje organizacije, da se bodo pravične zahteve in pritožbe delavcev uvaževale.

Književna objava.

U dogovoru z mnogim Radikalnim pravicima odlučio sam, da zadovoljim jednu istinsku partijsku potrebu i da pokrenem jedan ugledni stranački godišnjak, koji bi u toku godina prikupljenim materijalom sačuvala obilje gradje za istoriju Radikalne stranke, njena rada u narodu i njenih uspeha u vođenju države. Tu ćemo prikazati rečju i slikom prvake velike Radikalne Stranke, koji su decenijama s toliko uspeha po najzburkanijima valima vodili krmu državnog broda i izveli ga v pristaniste mira, slave i veličine, kao i onih koji su radili u narodu na značenju stranke i vodeći narodne mase bili uporište i oslon Radikalnim državnika u njihovu radu na podizanju naroda i uveličanju Otadžbine.

Prvi takav godišnjak izaći će krajem ove godine pod imenom:

»PAŠIĆ«

Veliki ilustrovani radikalni godišnjak sa

Kalendarom za 1924.

Kalendar »Pašić« imaće oko 15 štampanih tabaka većeg formata, na finol satiniranoj hartiji i sa vrlo velikim brojem najnovijih slika. Tu će biti posvećena naročita pažnja osnivaču i velikom vođi stranke, najvećem našem državniku i Patrijarhu slovenskih političara, Ministru predsedniku Gospodinu Nikoli P. Pašiću, u povodu osamdeset-godišnjice častna mu života i šesdeset-godišnjice toliko plodna po opšte dobro javna rada.

Ovakvu knjigu trebao bi da ima i da je čuva svaki pismeni Radikal, pa se nadam, da ćete se i Vi kao ugledni član stranke zauzeti, da se ona šta više razširi u radikalne redove, kao vrlo zgodno propagandističko sredstvo za širenje ideje stranke. Da bi o rasturanju knjige postigli što više uspeha, verujući u lep odziv radikalaca, odredili smo najmanju moguću cenu, tako, da će knjiga od 15 štampanih tabaka sa preko 150 slika zajedno sa priloženom vanredno lepo za uramljivanje slikom u bojama, gosp. Pašića, koštati cigo 15 Din, što je prema današnjoj ceni knjiga basnoslovno jeftino.

Poverenike i skupljače molimo, da pohitaju sa slanjem preplate i imena pretplatnika. Krajni rok za prijem preplate je 8. novembar. Najlepše molimo prijatelje, koji se prime trudnog posla skupljanja pretplatnika, da ne čekaju krajni rok, no da što je moguće pre jave uredništvu ma i samo približni broj svojih pretplatnika, da bi knjigu što ranije mogao dati u štampu, te da je tako i pretplatnici što pre prime.

U Beogradu, 25. septembra 1923.

Dušan Mil, Stijacki, novinar.

Preplate, valja što pre slati na adresu »Zemaljska banka« (za radikalni almanah) Beograd.